

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2019

TLHAHLO YA GO SWAYA

GAUTENG

MEPUTSO: 120

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 8.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 1.1.1 Go utollwa bokgoni bja go opela. (1)
- 1.1.2 Idols SA e lebeletše bafsa fela. (1)
- 1.1.3 DSTV, Mzansi Wethu. (2)
- 1.1.4
- Karabo Mogane.
 - Musa Sukwene.
 - Khaya Mthethwa. (3)
- 1.1.5
- Randall Abrahams.
 - Unathi Msenga
 - Somisi Mhlongo. (3)
- 1.1.6
- O fodiša matswalo.
 - O tloša bodutu. (2)
- 1.1.7 C/O opetše ka bothakga bjo bogolo. (1)
- 1.1.8 (a) ba gakanega.
(b) go ba tloša letšhogo/go homotša batho/go thoba batho matswalo. (2)
- 1.1.9 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.

Mohlala:
Bao ba itekilego gomme ba fiwa thekethe ya gauta ba kgona go tšwela pele ka go opela le ge ba ka se tšwele pele mo go Idols gomme bodiidi bja tšwa ka gae. (1)
- 1.1.10 (a) E/Mogaši wa Idols SA.
(b) D/Mothopasefoka wa Idols legatong la 14.
(c) B/Seopedi sa mmimo wa RNB.
(d) A/Sebini sa Khoreokrafi. (4)
- 1.1.11
- Bana bao ba hwetšago thekgo go batswadi ba tšwelela gabotse ka ge batswadi ba sepela le bona go ditlhohlo tšeo ba kopanago le tšona.
 - Bana bao ba sa hwetšego thekgo go batswadi ga se gantši ba tšwelela ka ge ba ka lahletšwa ke bagwera ba bona. (2)

- 1.1.12 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mohlala:
A lethabo,
- Ka gore ga se bana ka moka bao ba filwego dithutong tša sekolo.
- A manyami.
- Ka lebaka la gore ngwana a ka feleletša a lahlegetšwe ke bokamoso bja gagwe ge di ka se mo sepelele gabotse ka moo a bego a lebeletše.
 - Gantši ge o se na thuto balaodi ba ka go hlalefetša ge go saenwa ditumelelano
- (E TEE fela). (2)
- 1.2 1.2.1 C/Mohuta wa 'O'. (1)
- 1.2.2 Ye mene (4). (1)
- 1.2.3 Go thuša bao ba ka bago ba a hloka go boloka maphelo a bona. (1)
- 1.2.4 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mehlala:
- Gore o kgone go ja dijo tša maleba.
 - Ka nako ya tlhokego ba kgone go tseba gore o fiwa mohuta ofe wa madi.
- (E TEE fela) (1)
- 1.2.5 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mehlala:
- Go ba ruta gore ba kwešiše mohola wa kabo ya madi.
 - Go ba fa dimphonyana ka morago ga kabo ya madi.
- (E TEE fela). (1)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Kakaretšo e ka akaretša dintlha tše di latelago:

DINTLHA		TLHALOŠO	
1.	'Peke ye kgolo ya go se imele mohlomongwe ya go goga e loketše leeto la kgole.'	1.	Go nyakega peke ye kgolo ya go swarega.
2.	'Motho a tšee diaparo tša dihla tša go fapana.'	2.	Go tšea diaparo tša dihla ka moka.
3.	'Hlokomela gore o tšere tša go tlola le tša meriri di a nyakega.'	3.	Go nyakega ditlolo ka moka tše di hlokegago.
4.	'Dipasa, difouno, dilaptopo, dikhamera, dikarata tša pankga ga di a swanelwa go lebalwa.'	4.	O se lebale ditlabakelo tše bohlokwa.
5.	'Dipuku tša go bala le tšona di a nyakega ka go fapafapana ga tšona go itloša bodutu.'	5.	O sware dipuku tša go bala gore o itloše bodutu.
6.	'Dihlare tša tšhoganetšo le tšona motho o swanetše go di swara.'	6.	O sware dihla tše o ka di hlokegago ka bonako.
7.	'Hlokomela go notlela dipeke tša gago ka ge mahodu le ona a iphile maatla.'	7.	Netefatša go notlela dipeke tša gago go efoga mahodu.
		Palo ya mantšu: 60	

Go swaya kakaretšo

Kakaretšo e swaiwe ka tsela ye:

- Molekwa a ngwale palo ya mantšu ao a nyakegago.
- Dintlha = 7
- Polelo = 3
- Palomoka = 10
- **Kabo ya meputso.**
 - Meputso ye 7 go dintlha tše 7 (Moputso o tee go ntlhakgolo ye nngwe le ye nngwe)
- **Meputso ya polelo.**
 - Molekwa o fiwa moputso o tee (1) ge dintlha tšeo di nepagetšego di le magareng ga 1–3.
 - Molekwa o fiwa meputso e mebedi (2) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 4–5.
 - Molekwa o fiwa meputso e meraro (3) ge dintlha tše di nepagetšego di le magareng ga 6–7.

Ge molekwa a ngwalollotše dintlha kabo ya meputso ya polelo e tla ba ka tsela ye:

- Molekwa ga a fiwe meputso ya polelo ge a ngwalollotše dintlha tše 6–7.
- Molekwa o tla fiwa moputso o tee wa polelo ge a ngwalollotše ntlha e 1–5.

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 *Dimoderm.* (1)
- 3.2 C/Barutwana. (1)
- 3.3 Tšhomišo ya seswantšho.
Tšhomišo ya ditlhakakgolo. (2)
- 3.4 Theko ya sebapatšwa.
Nomoro ya mogala/*Website*. (2)
- 3.5 Reka o tee o hwetše o tee mahalahala. (1)
- 3.6 Kgatelelo. (1)
- 3.7 Morutwana a reke *modern*.
Morutwana a tsene Inthanete a ithute. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 B/Potšišo. (1)
- 4.2 'Basadi le bona ba rata dilo tša batho.' (1)
- 4.3 'Le.' (1)
- 4.4 Makalo. (1)
- 4.5 Pudula ya 2 o a bolela.
Ya 3 o a nagana.
Ya 4 e tšweletša lešata. (3)
- 4.6 Letšhogo. (1)
- 4.7 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mehlala:
Mang le mang o na le tshwanelo ya go ba le thopa yeo e akaretšago tokelo ya gore go se be le:
• Phuruphutšo ya dilo tša gagwe ntle le tumelelo ya gagwe.
• Phuruphutšo ya ka ntlong ya gagwe ntle le tumelelo. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 5.1.1 C/Yo motelel wa go kgwahla. (1)
- 5.1.2
- O be a sa hlwekiši ngwako.
 - O be a sa hlokomele mmatswale.
 - O be a sa apeelee bana. (3)
- 5.1.3 O be a se a nyala Nthomeng. (1)
- 5.1.4 '... khudu e sa ke e lahla legapi la yona.' (1)
- 5.1.5
- (a) Go se hlape/wa ditšhila. (1)
 - (b) Ba kwana kudu. (1)
 - (c) A mo lemogile. (1)
- 5.1.6
- (a) Le lešweu. (1)
 - (b) Kudu. (1)
- 5.1.7 Lešalašala/Lešalaina. (1)
- 5.1.8 Mo – >hlogo legoro la 1.
-tho>modu. (2)
- 5.2.1 Kgodišo.
Kgotlelelo. (2)
- 5.2.2 Bana – leinakakaretšo/leinagohle.
Lerato – leinakgopolo. (2)
- 5.2.3 Mafoko a balekwa a maleba a tla amogelwa.
Mehlala:
- (a) Bana ba **nyakana** le dipuku tša bona tšeo di timetšego. (1)
 - (b) Matšatšing a lehono go **nyakega** thuto gore o atlege. (1)
- [20]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40

KAROLO YA D: DINGWALO

GO TSEBA MANG? – Herbert H Ramokgopa

POTŠIŠO 6

6.1 'MOŠAABITLA'

- 6.1.1 C/Katologana/kgaogana. (1)
- 6.1.2 (a) Monna le mosadi/banyalani.
(b) Bagwera.
(c) Bana ba motho/mogolo le moratho. (3)
- 6.1.3 • Go bolelwa ka sekolo.
• Go bolelwa ka thuto.
• Go bolelwa ka dikilometara.
(TŠE PEDI fela). (2)
- 6.1.4 Leswiswi le sa tantše batho.
• Mothofatšo. (2)
- 6.1.5 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mehlala:
• Ba ka feleletša ba utswa/ba ka feleletša e le mahodu.
• Ba ka feleletša ba ineetše diokobatšing/madileng.
• Ba ka feleletša ba swerwe. (3)
- 6.1.6 • Ba ka katwa.
• Ba ka thopša gomme ba rekišwa.
• Ba ka bolawa.
• Ba ka fetša ba sa tsene sekolo ka tshwanelo.
(TŠE THARO fela). (3)
- 6.1.7 (a) Ba se na taba le thuto.
(b) Nna ga ke na mothuši. (2)
- 6.1.8 Dikarabo tša balekwa tša maleba di tla amogelwa.
Mehlala:
A manyami.
• Go timelelwa ke ngwana wa se tsebe seo se mo jelego ke
taba ya go kweša bohloko kudu. (2)
- 6.1.9 • Babadi ga ba tsebe gore ngaka yeo ba ga Sefolo ba
kgopetšego thušo go yona e feleleditše e kgonne go hwetša
Albertina na.
• Babadi ga ba tsebe gore Albertina o sa phela goba o
hlokofetše na. (2)

6.2 'DI BOTSE GA DI LEBANE'

- 6.2.1 '... a šala a hlokometše dithoto tša lapa leo le bana.' (1)
- 6.2.2
- 1 B/Tatago Sewela.
 - 2 C/Mosadi wa Matomefela.
 - 3 E/Morwedi wa Matomefela.
 - 4 A/Ngwana wa Sewela. (4)
- 6.2.3 O na le tlhokomelo.
- O ile a šala a hlokometše dithoto tša lapa le bana ka morago ga go hlokofala ga monna wa gagwe. (2)
- 6.2.4 Hlogo e sepelelana le diteng ka lebaka la gore ka morago ga lehu la NgwanaMmila bana ba morwedi wa gagwe ba ile ba godišwa ke dingwetši tša gagwe tšeo a bego a sa di rate a di bitša bana ba badiidi. (1)
- 6.2.5 Ke wa manyami.
- Go bolelwa ka go hlokofala ga Matomefela.
 - Go bolelwa ka go hlokofala ga morwa wo mogolo wa Matomefela. (3)
- 6.2.6 NgwanaMmila.
- O tšwelela go thoma mathomong a kanegelokopana go fihla mafelelong. (2)
- 6.2.7
- Go utolla dimelo tša baanegwa.
 - Go hlaloša ditiragalo.
 - Go laodiša seemo sa ditaba. (3)
- 6.2.8
- NgwanaMmila a felelwa ke tshepo. (1)
- 6.2.9
- Ba ka bakela mmago bona malwetši.
 - Ba ka bakela mmago bona kgatelelo ya monagano.
 - Mmago bona a ka ikhwetša a se a šireletšega ka ge a tla be a dutše a le tee polaseng ya gagwe. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 120